

כנס אלי הורביץ
לכלכלה וחברה
בצל המלחמה || 2024

כלכלת ישראל בצל המלחמה, והאסטרטגיה התקציבית לשנים הבאות

קרנית פלוג, צחי דוד, רועי קנת פורטל, נדב פורת הירש

מבוסס על עבודה שנעשתה בשיתוף פעולה בין המכון הישראלי לדמוקרטיה לבין המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS),
ביזמת המיזם "בונים מחדש" ובתמיכתו

שינוי סדר עדיפות – מוצדק והכרחי

שיקום העוטף והצפון

גידול בביטחון ובריבית

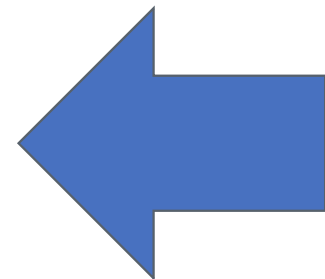
טיפול באתגרי המשק

צמצום גרעון מבני ויחס חוב תוצר

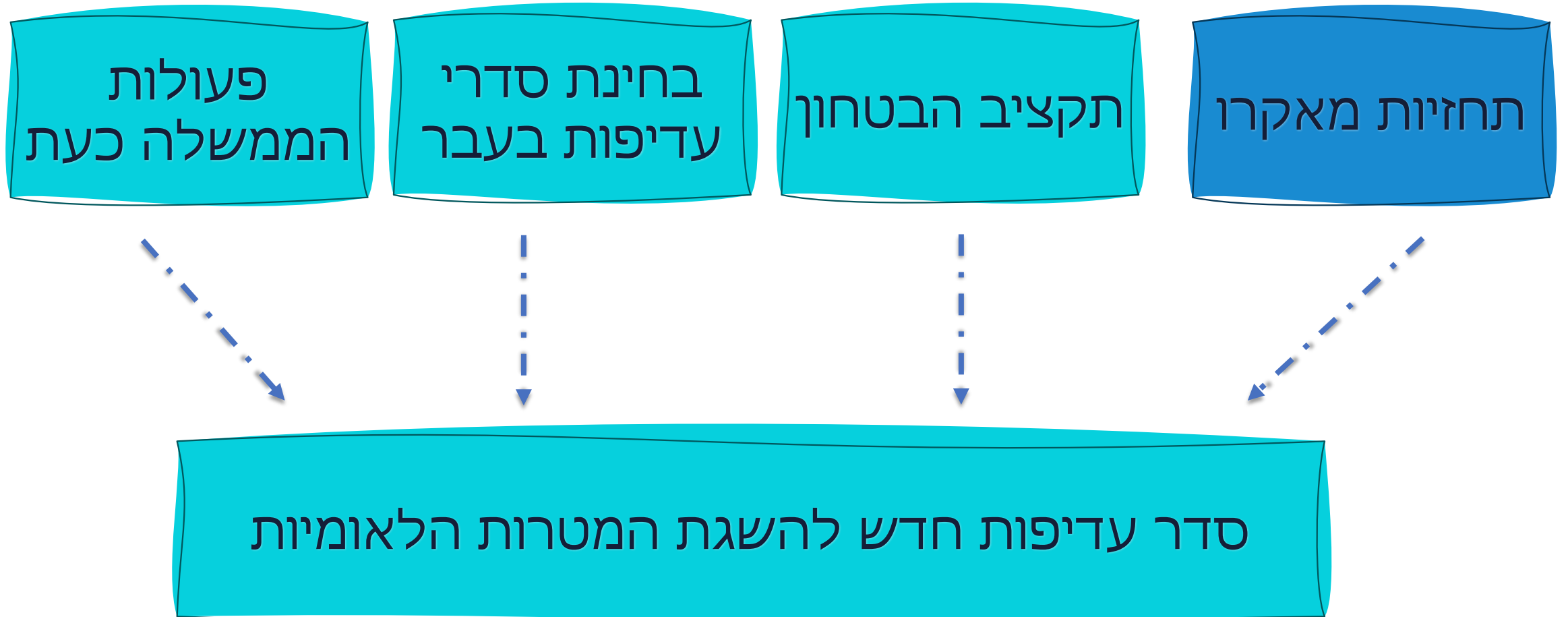
השקעה במנועי צמיחה

שיפור השירותים האוניברסליים

**יחייב הרחבה של ציבור הנושאים בנטל
יחייב שיפור השירותים האזרחיים באופן רוחבי**

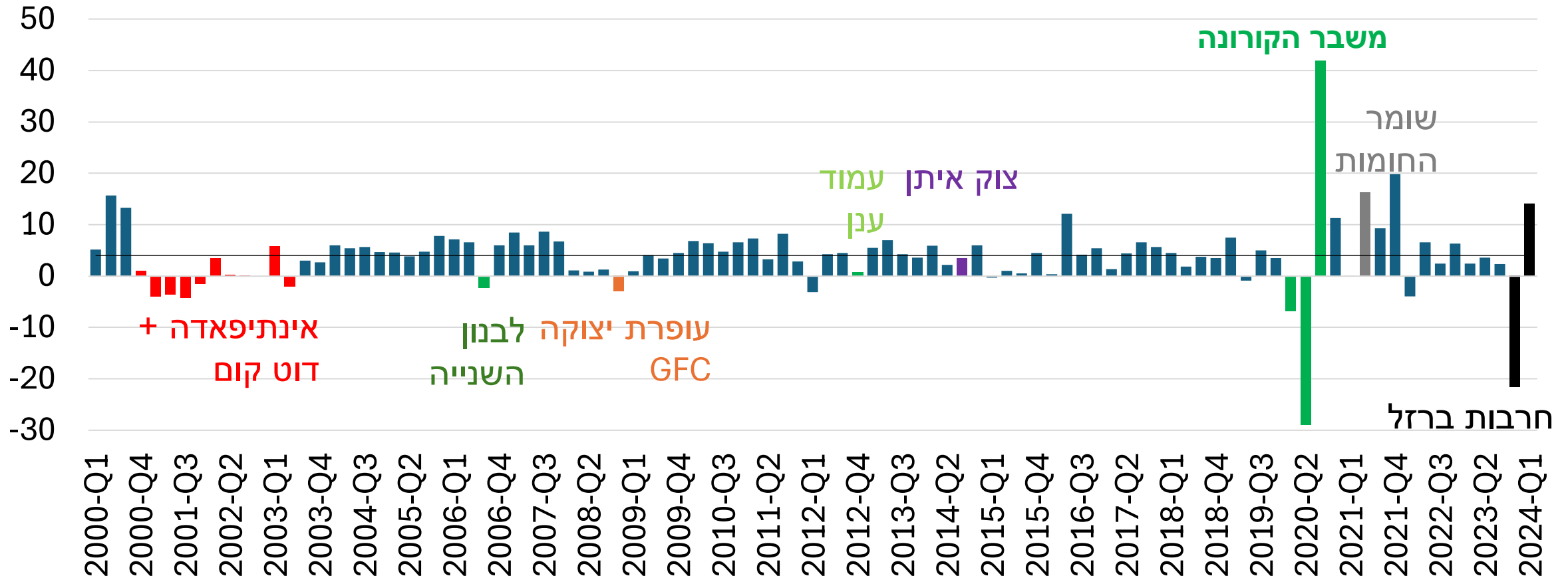

מרכיבי העבודה

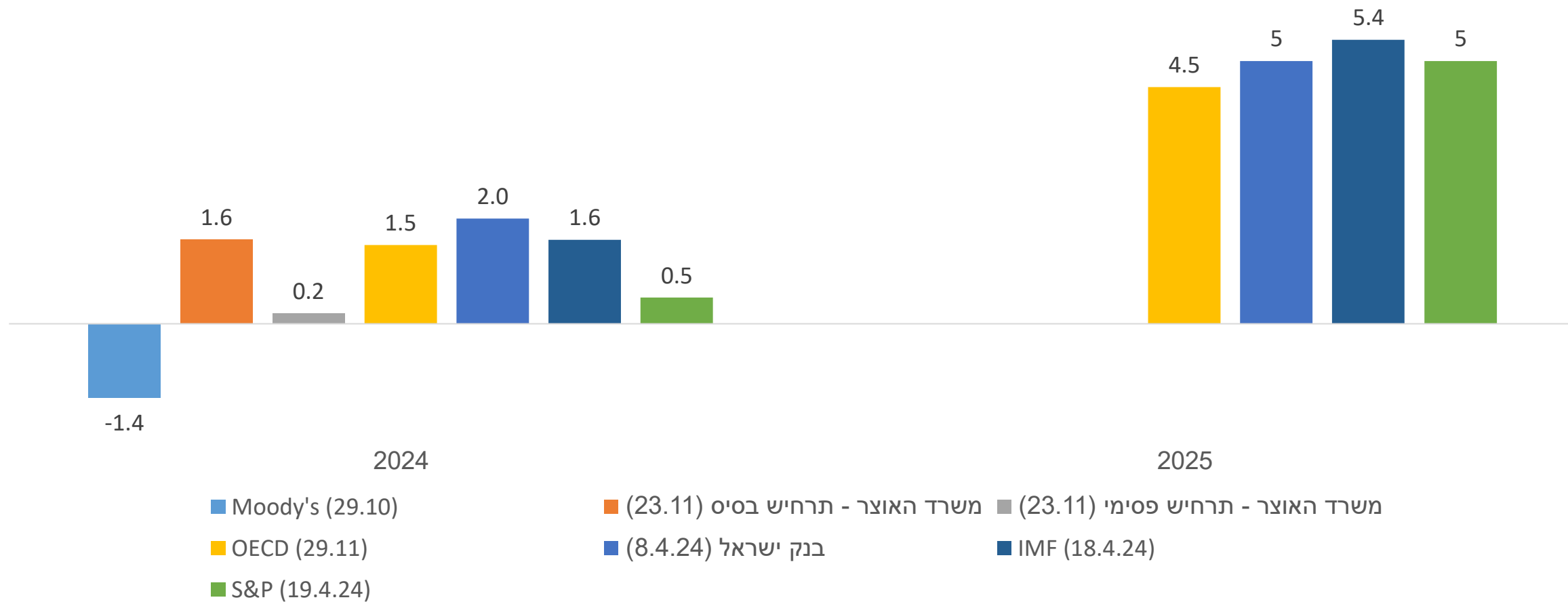

עמידות מקרו כלכלית: למשק הישראלי יכולת התאוששות מהירה ממשברים גלובליים וביטחוניים

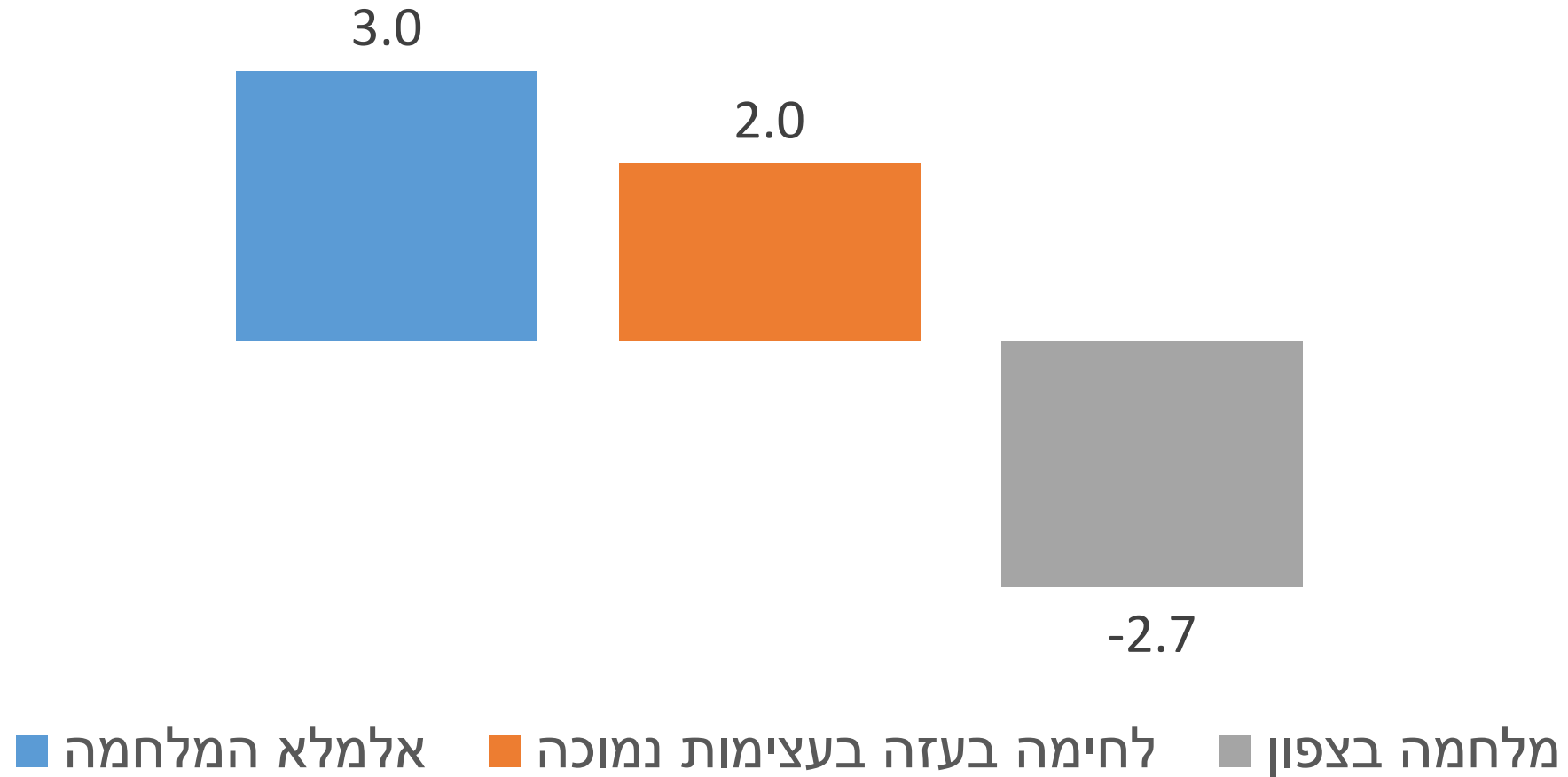
צמיחת התוצר, נתונים רבעוניים, אחוזים במונחים שנתיים

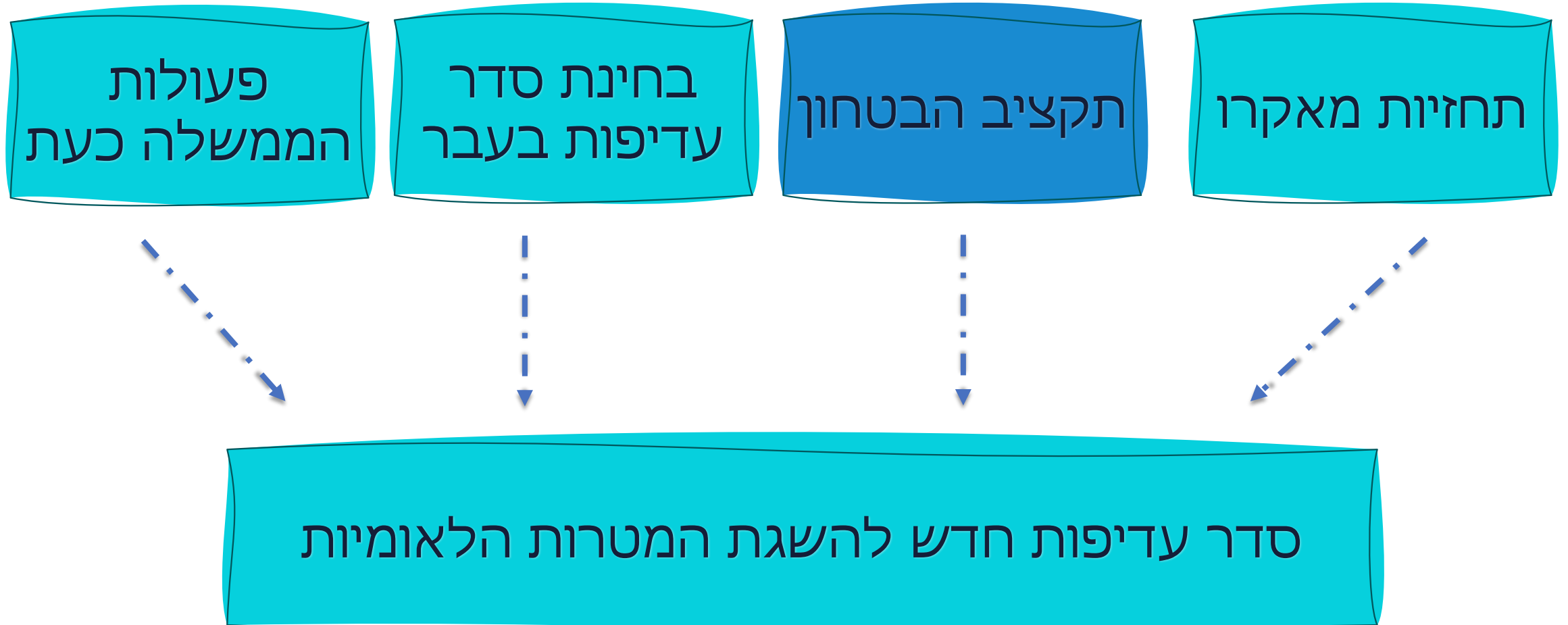
אי וודאות גבוהה: מנעד רחב של תחזיות הצמיחה על פי הגופים השונים

בדיקת רגישות – בחינת השפעת תרחישים שונים על הצמיחה ב-2024

מרכיבי העבודה

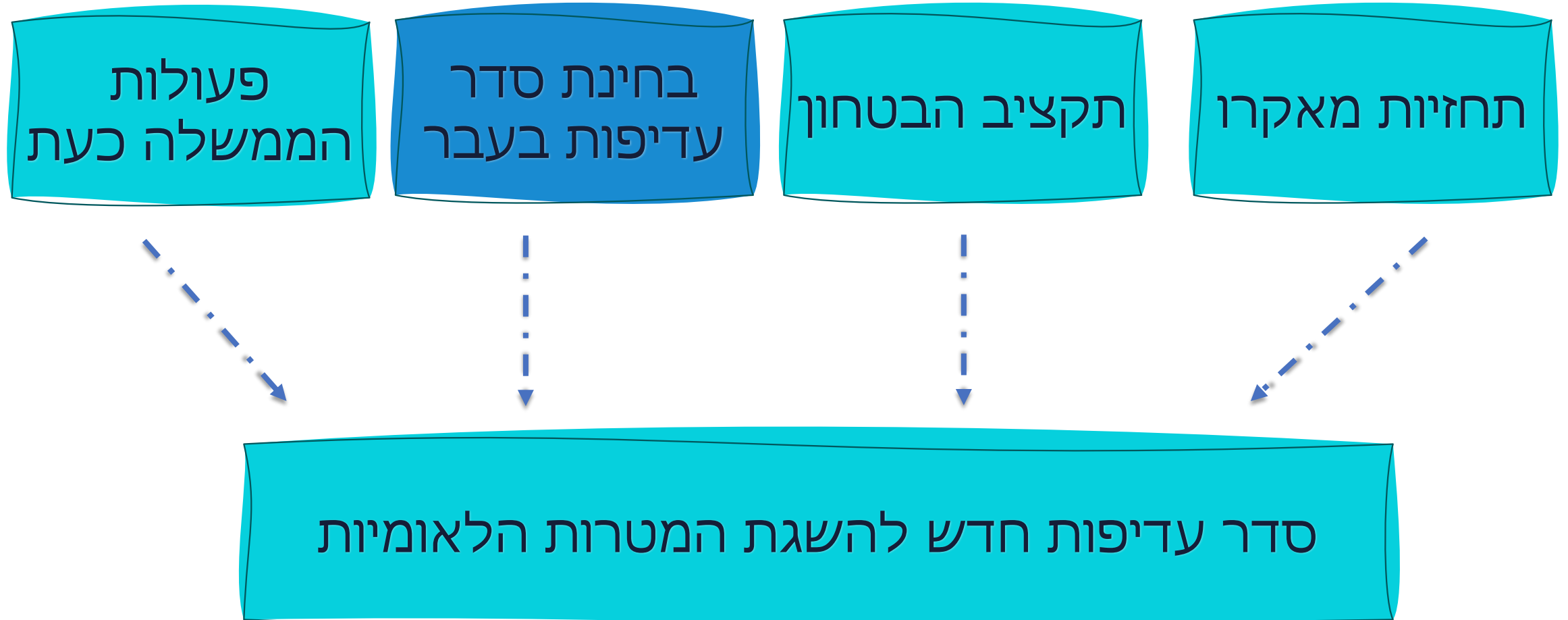
אופן הטיפול הנדרש בתקציב הבטחון

שחיקה ביחס לתוצה

הקמת ועדה
ציבורית לתקציב
הבטחון

העלאת תקציב
בהתאם לתרחישי
ייחוס

מרכיבי העבודה

עיקרי המגמות הפיסקליות ב-20 השנים האחרונות

השחיקה בתקציב הבטחון ובהוצאות הריבית ביחס לתוצר מנותבת להפחתת חלק הממשלה בתוצר

השירותים החברתיים המרכזיים שומרים על חלקם בתוצר ברמה נמוכה ביחס ל-OECD

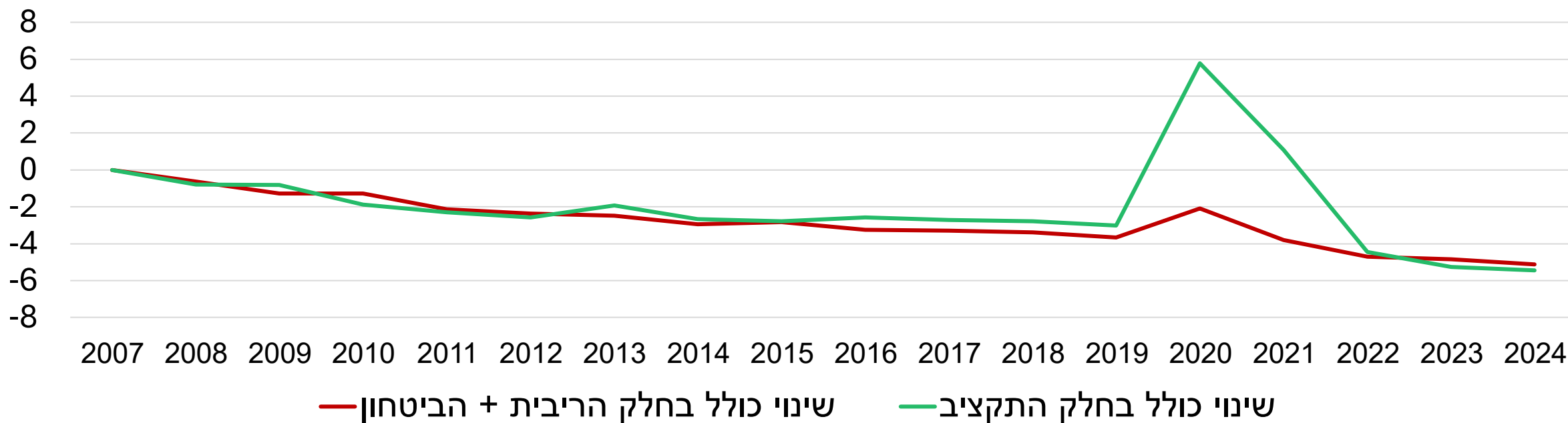
שחיקת מנועי צמיחה (למעט תחבורה)

- המגמות נמשכות בתקציב 23-24 המקורי
- ירידה בשיעור ההוצאה הציבורית מהתוצר
- העדפה מגזרית באמצעות תקציביים קואליציוניים

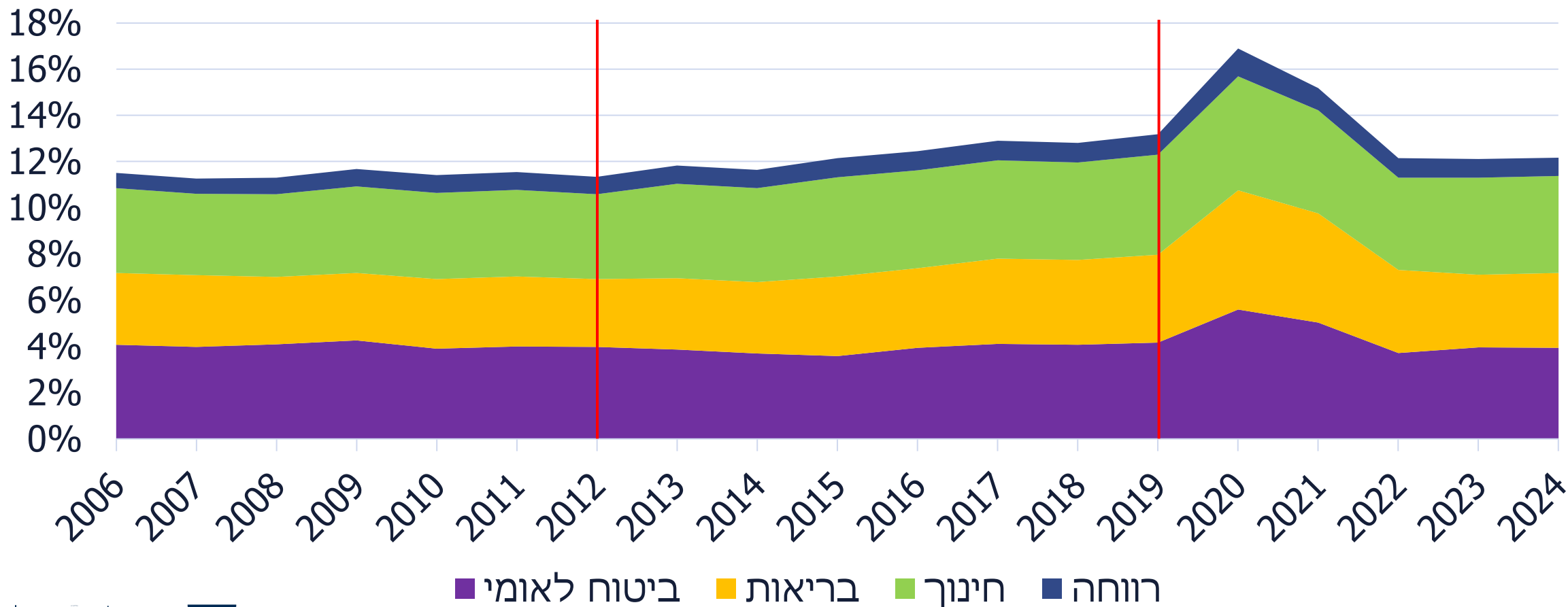
סדר העדיפויות הקיים – הקטנת ההוצאה באמצעות צמצום משקל החוב והוצאות הביטחון בתוצר

השינוי המצטבר ביחס לתוצר משנת 2007 - בטחון וריבית מול כלל התקציב, % תוצר

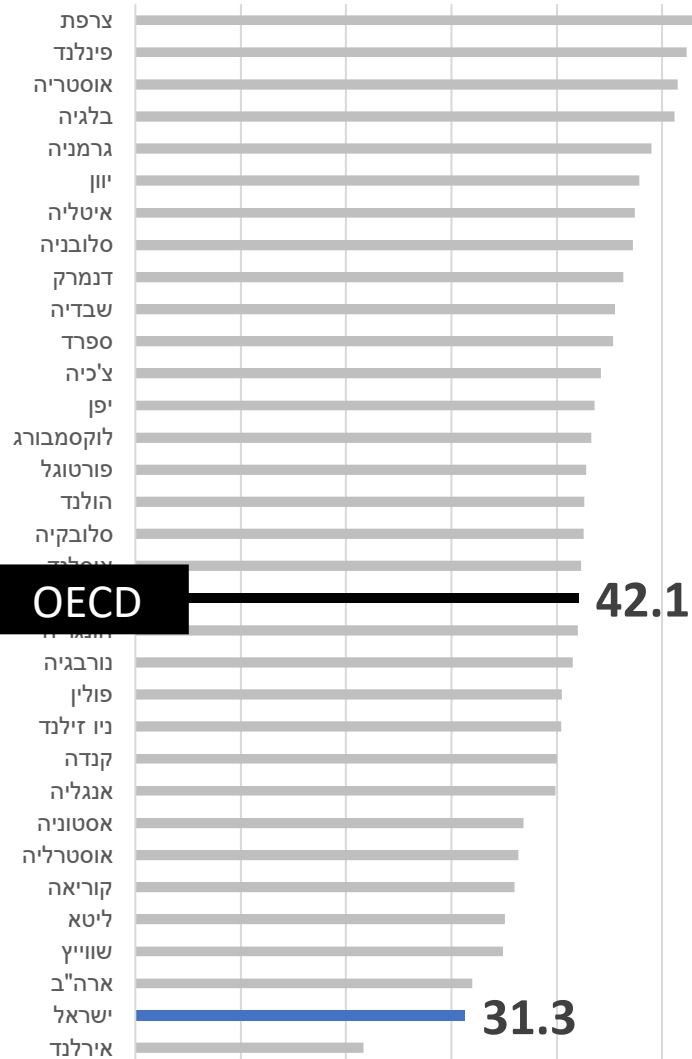
שמירה על התקציבים החברתיים הגדולים ברמה נמוכה ביחס לעולם

שיעור תקציבים חברתיים ביחס לתוצר

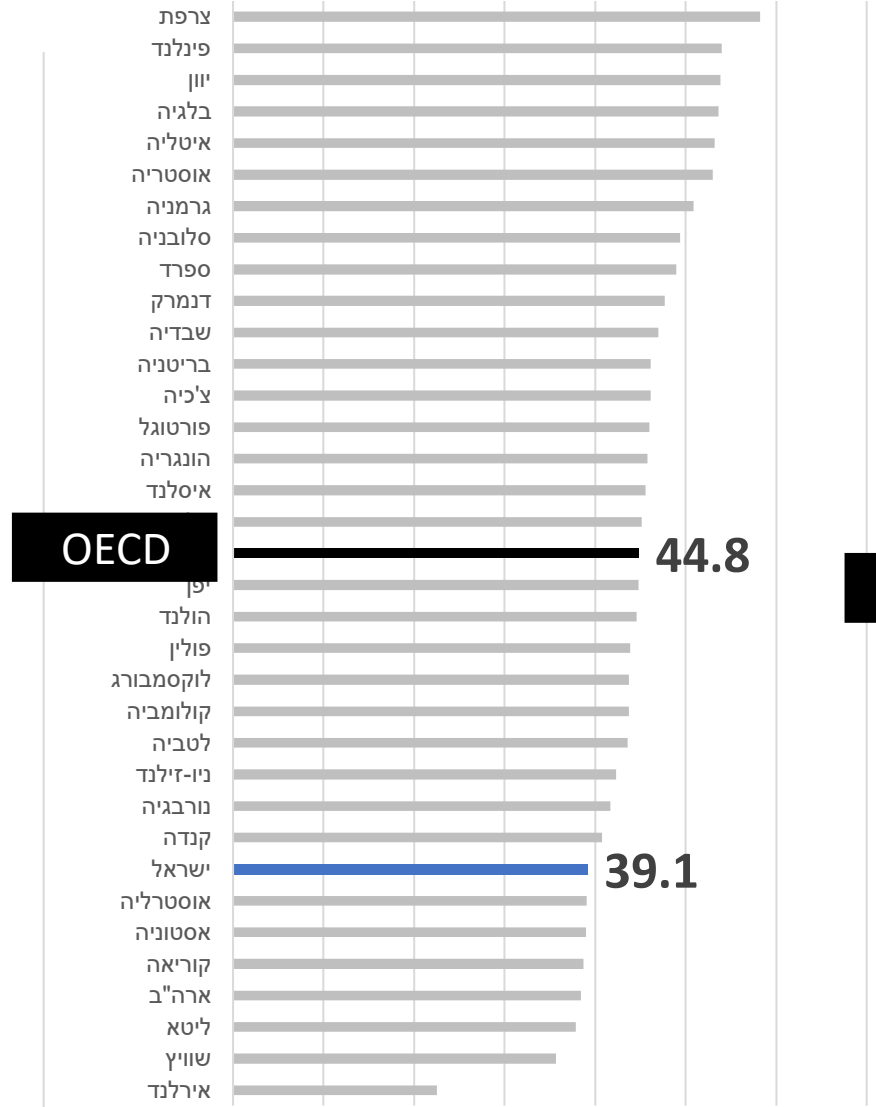

ההוצאה האזרחית בישראל נמוכה במיוחד

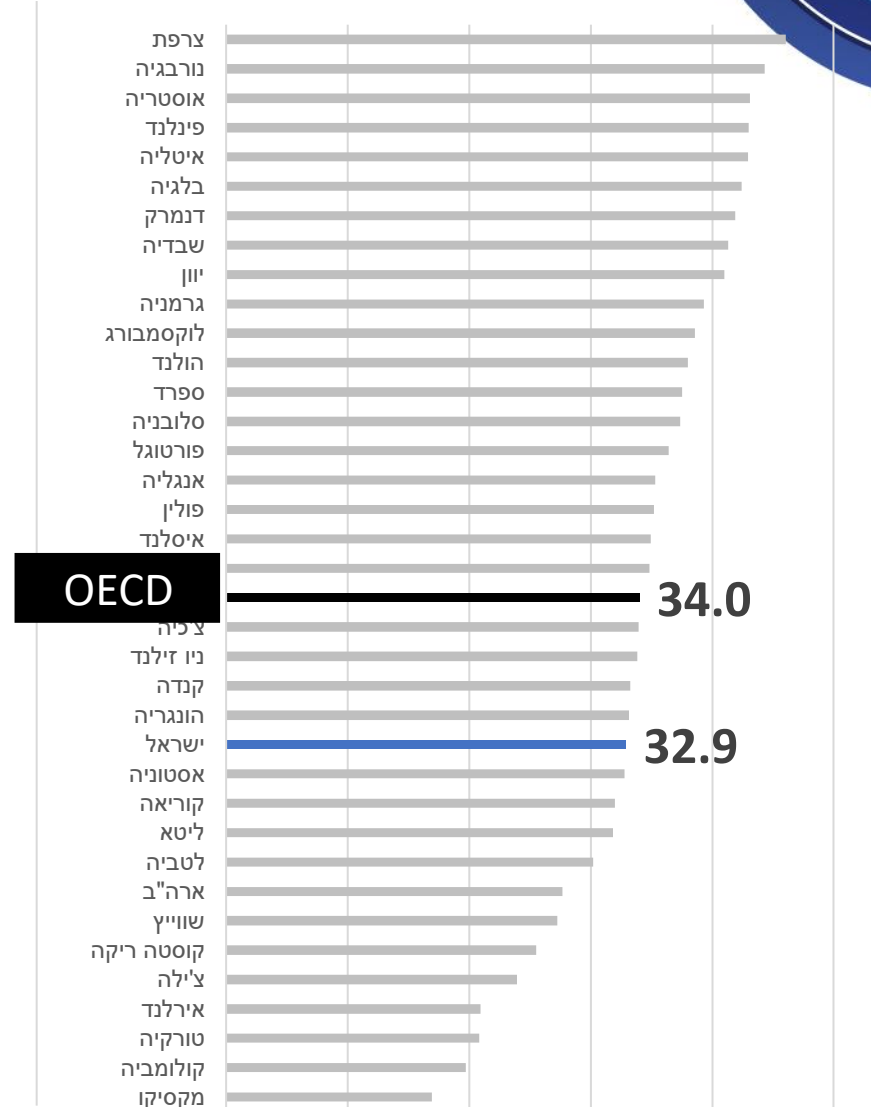
הוצאה ציבורית ללא ריבית
וביטחון, % תוצר

הוצאה ציבורית, % תוצר

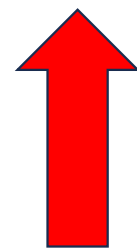
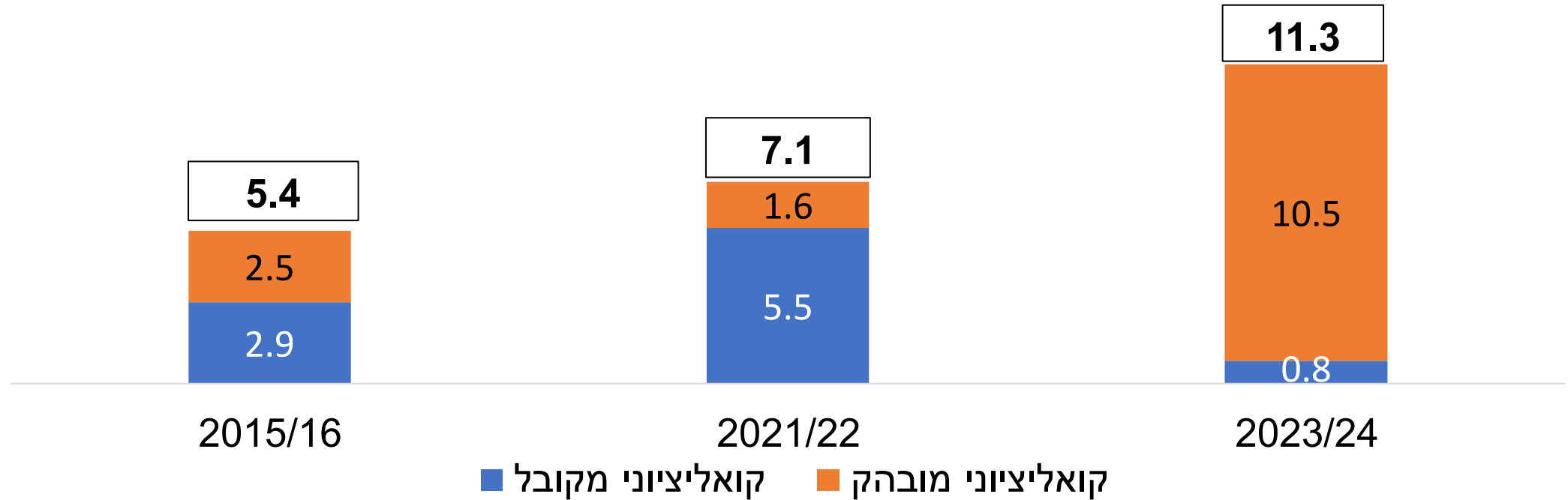
הכנסות ממיסים, % תוצר

מקור: עיבודי המכון הישראלי לדמוקרטיה לנתוני בנק ישראל, OECD וה-IMF, 2022.

סדר העדיפות בתקציב 23-24 הוא בעיקרו קואליציוני*

תקציבים קואליציוניים, מיליארדי שקלים

סקטוראליות

תימוכין מקצועיים
והתאמה למדיניות
ארוכת טווח

בריאות – עושים יותר עם פחות אבל...

תוך קיום חוסרים
במערכת

תוך הזנחת העתיד –
הכשרות ותשתיות

תוך קיום פערים
חברתיים משמעותיים
והתחזקות רפואה
פרטית

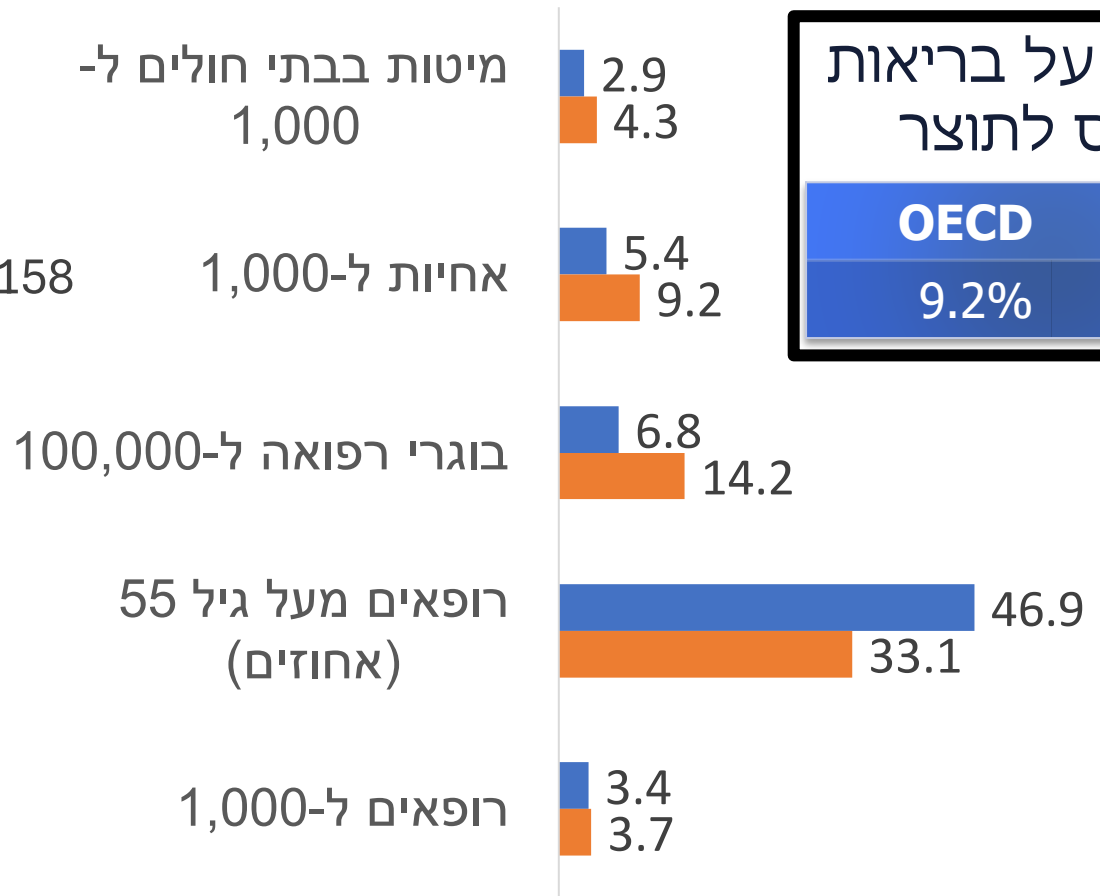
בריאות - ביצועים טובים; אבל המערכת באי ספיקה

מדדי תוצאה

ישראל OECD

תשומות ותשתיות

ישראל OECD

הוצאה על בריאות
ביחס לתוצר

OECD	ישראל
9.2%	7.4%

חינוך – עושים פחות עם פחות

- משקיעים הרבה במונחי תוצר, **מעט במוצע לתלמיד** בהשוואה בינלאומית בכל דרגי החינוך
- סדרי העדיפויות בתקציב החינוך מתבטאים ב:
 - הסטת משאבים לחברה הערבית **לצורך צמצום פערים**
 - הסטת משאבים לחברה החרדית **ללא התניה בלימודי ליבה**
 - שחיקה מסוימת בהעדפת החינוך הממלכתי דתי אשר עדיין מתוקצב ביתר ביחס לזרמים האחרים - הזנחה של החינוך הממלכתי
- תקציב לאו דווקא מתורגם להצלחה לימודית ללא רפורמות מתאימות: אין שיפור משמעותי בתוצרי החינוך הירודים בהשוואות בינלאומיות.

חינוך - ישראל ביחס לעולם

תקציב ממשלתי לתלמיד

יחס ישראל - OECD	שלב חינוך
63%	גני ילדים
95%	יסודי
76%	על יסודי
60%	השכלה אקדמית

אוכלוסייה בגילאי חינוך

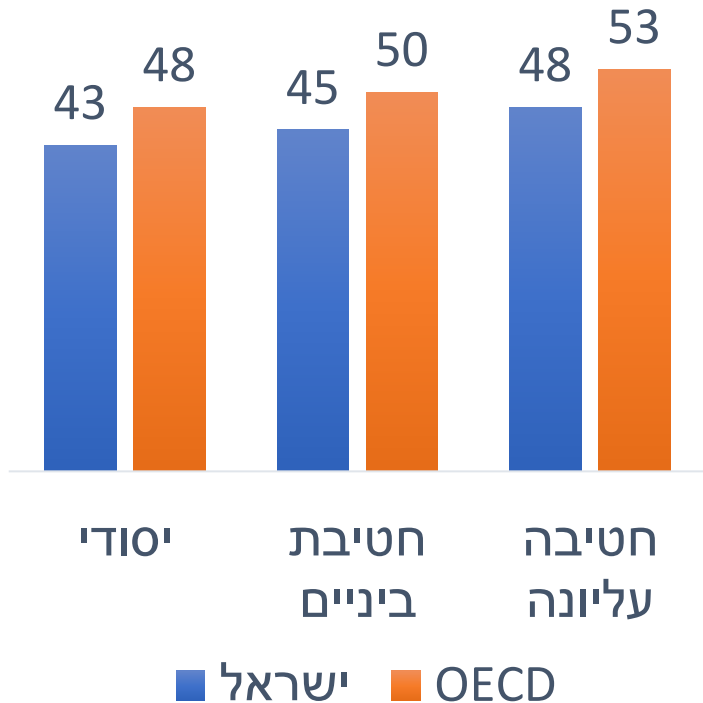
OECD	ישראל
14.4%	21%

הוצאה על חינוך ביחס לתוצר

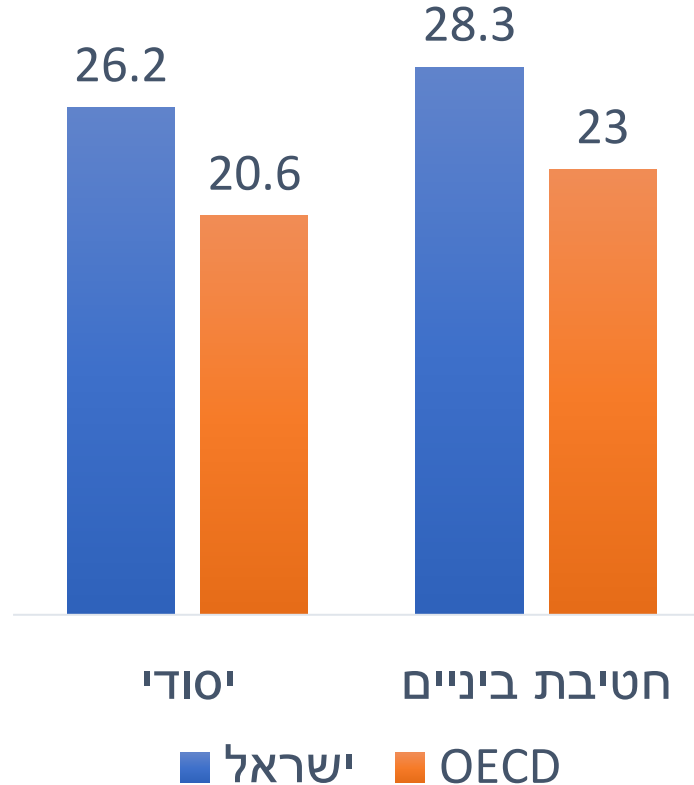
OECD	ישראל
6.1%	7.7%

חינוך - השוואה בינלאומית - מרכיבי הוצאה

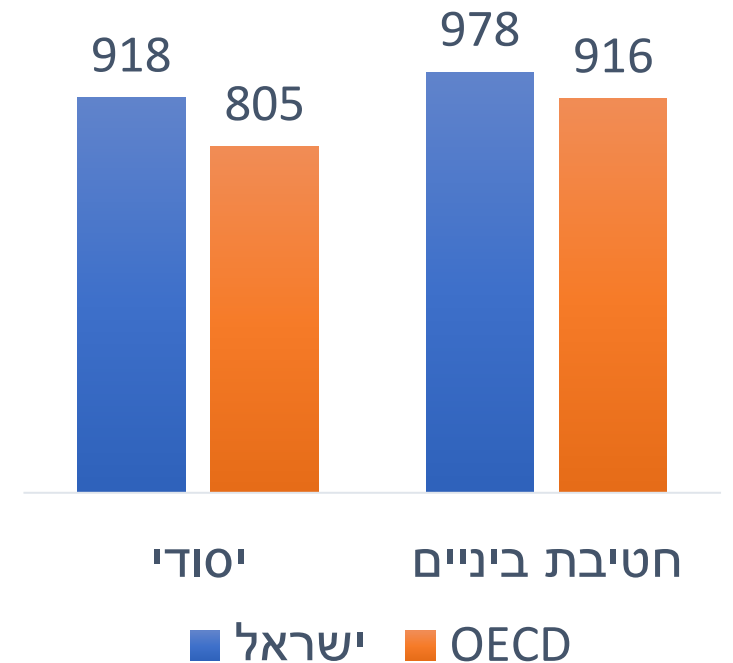
שכר מורה במונחי שיוויון
כוח קנייה, אלפים

מספר ילדים בכיתה

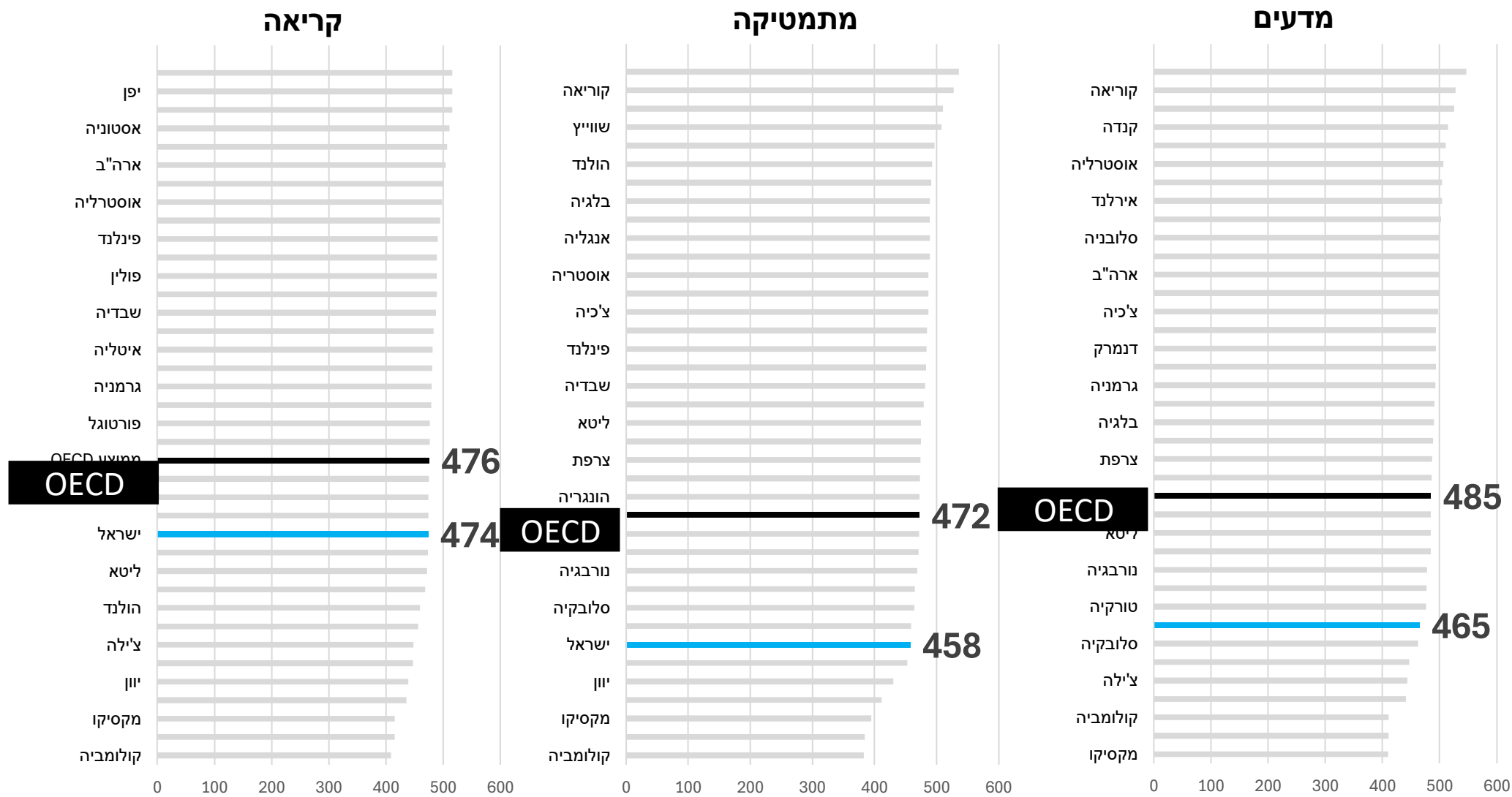

שעות לימוד שנתיות
ממוצעות לתלמיד

חינוך – הנאים השכנים בעיניך?

ציון ממוצע במקצועות PISA בישראל וב-OECD, 2022

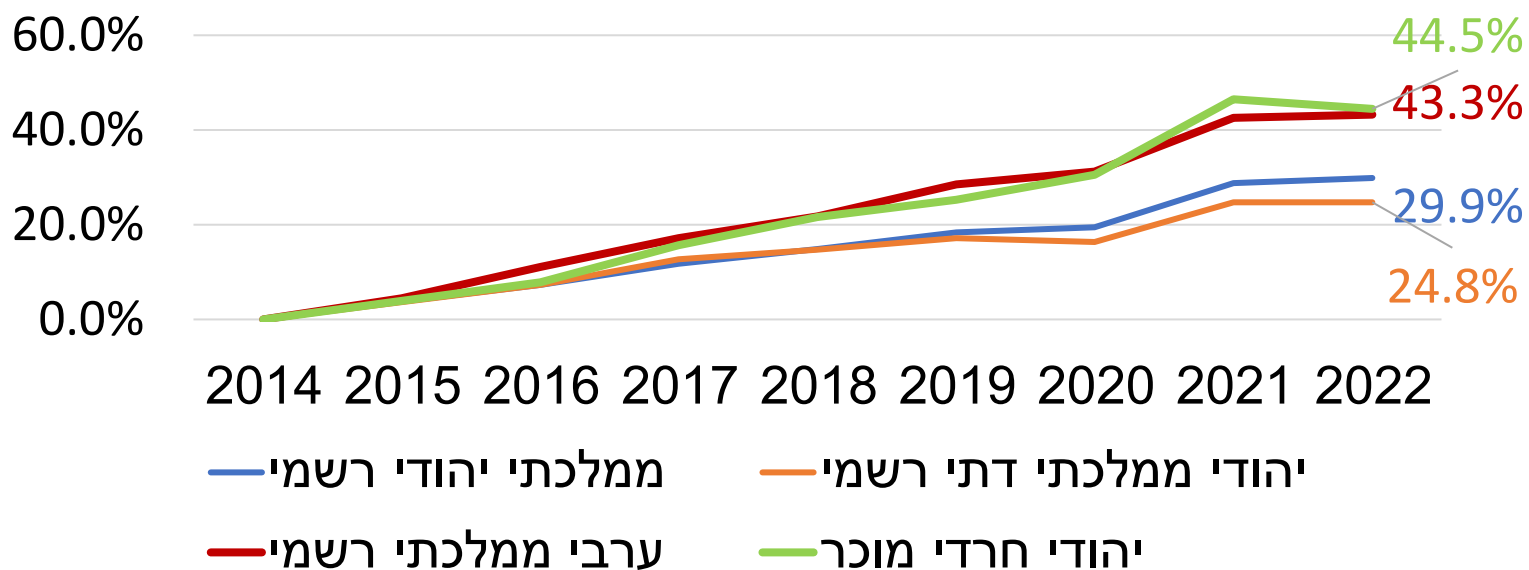

מקור:
עיבודי
המכון
הישראלי
לדמוקרטיה
לנתוני PISA
OECD, 2022

במי השקענו?

הוצאה לתלמיד בשקלים,
לפי פיקוח ומעמד משפטי

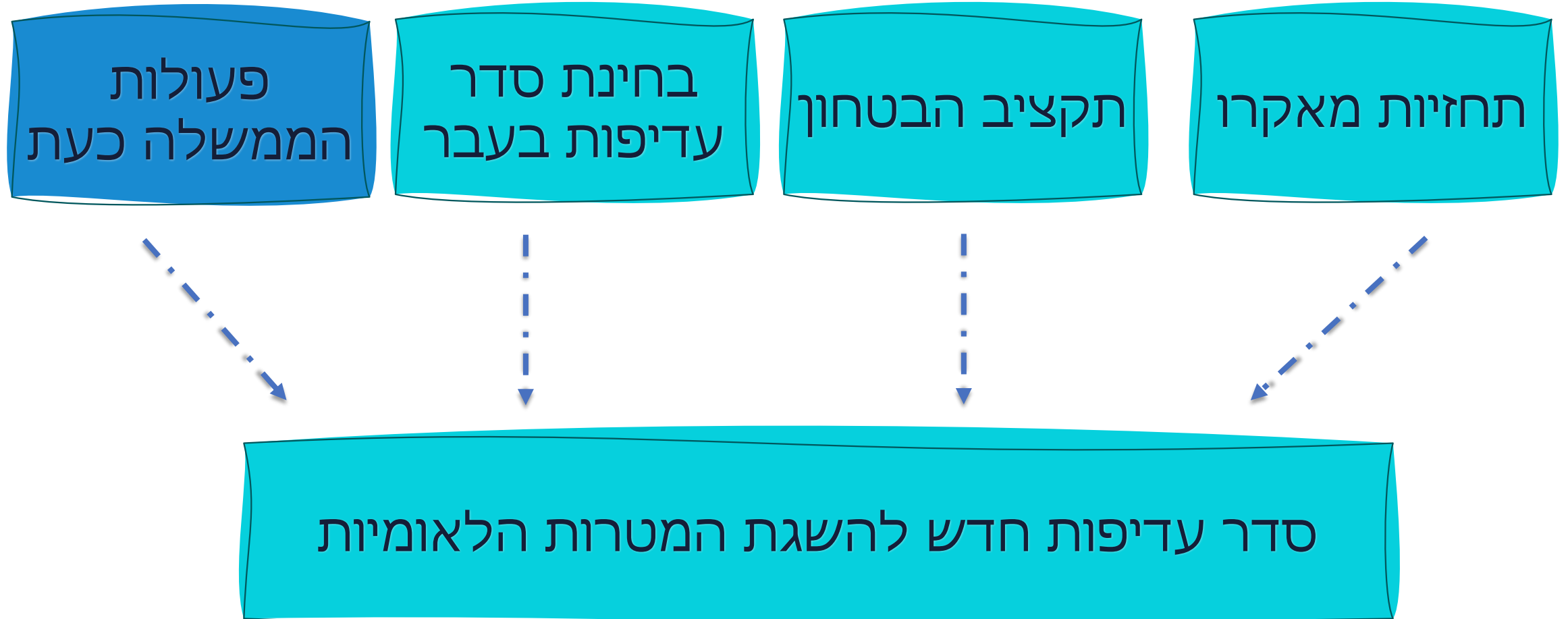
שיעור שינוי שנתי מצטבר בהוצאה לתלמיד ביחס
לשנת 2014

2022	2014	
25,702	20,599	ממלכתי דתי
23,600	18,173	ממלכתי
23,449	16,367	ממלכתי חברה ערבית
19,527	13,517	חרדי מוכר + רשתות
4,561	3,990	חרדי פטור

בשנת 24 תקציב לתלמיד רשתות החינוך העצמאיות יהיה קרוב לזהה
לחינוך הממלכתי

מרכיבי העבודה

ביקורת פעולות הממשלה בתקציב המתוקן לשנת 2024

- ❑ קיצוץ חלקי מאוד בכספים קואליציוניים וסקטוריאליים
- ❑ אין צמצום במספר המשרדים וייעול של פעילות הממשלה
- ❑ תוספות משמעותיות לביטחון לשנים הבאות ללא תרחיש ייחוס ו-ועדה ציבורית
- ❑ גרעון מבני גבוה מדי: כ-4%
- ❑ חלק משמעותי מהצעדים המאזנים מתחילים ב-2025; צעדים שהוחלטו בממשלה לא הושלמו בכנסת
- ❑ קיצוצים רוחביים ואיפה שאפשר – לא היכן שצריך

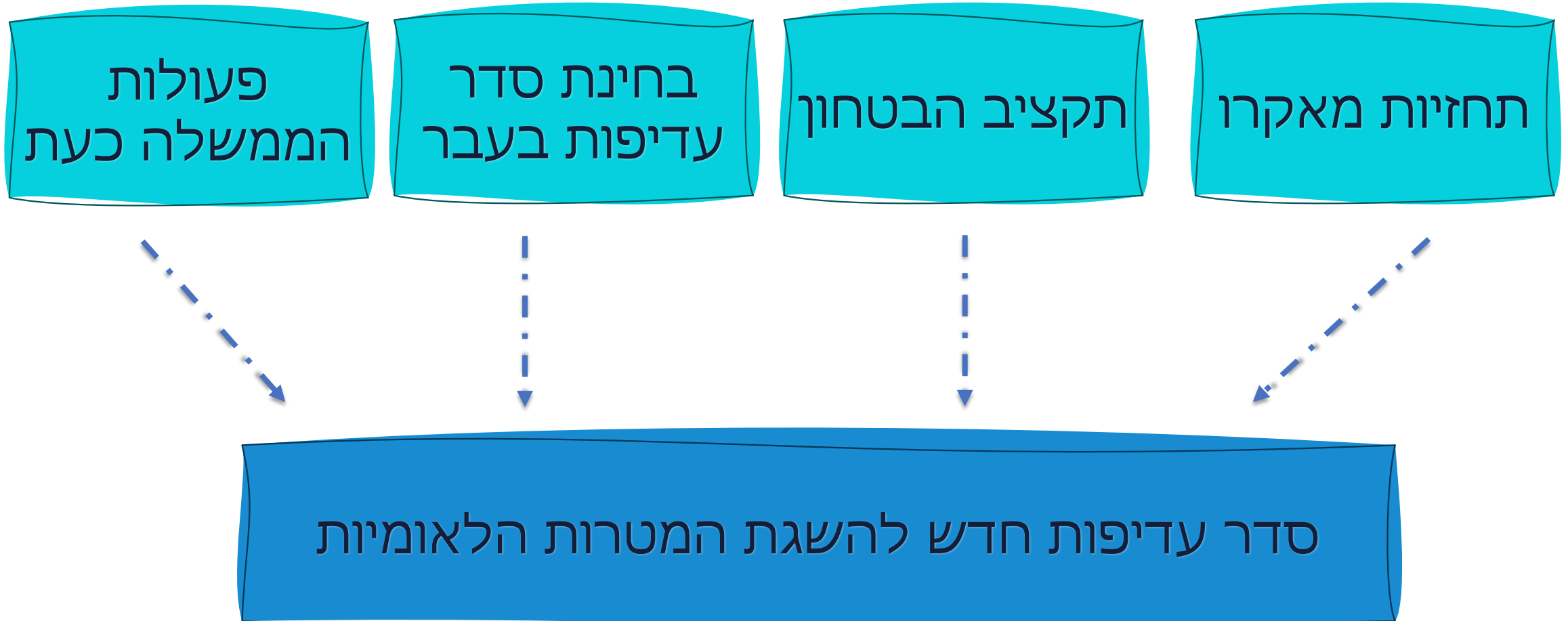
התיקונים לתקציב 24 "גלגלו" את הבעיה לשנים הבאות
ולא הביאו שום שינוי משמעותי

יחס חוב
תוצר סוף 24
68%-67%

גרעון חזוי
8%-7%

יעד גרעון
6.6%

מרכיבי העבודה

המטרות הרצויות בסדר עדיפות חדש:

צמיחה מכלילה
להעלאת רמת
החיים לכלל חלקי
האוכלוסייה

חזרה לאיתנות
פיננסית

התמודדות עם
אתגרי המשק
הישראלי –
חדשים וישנים

אופן מימוש האסטרטגיה

בטווח הקצר:

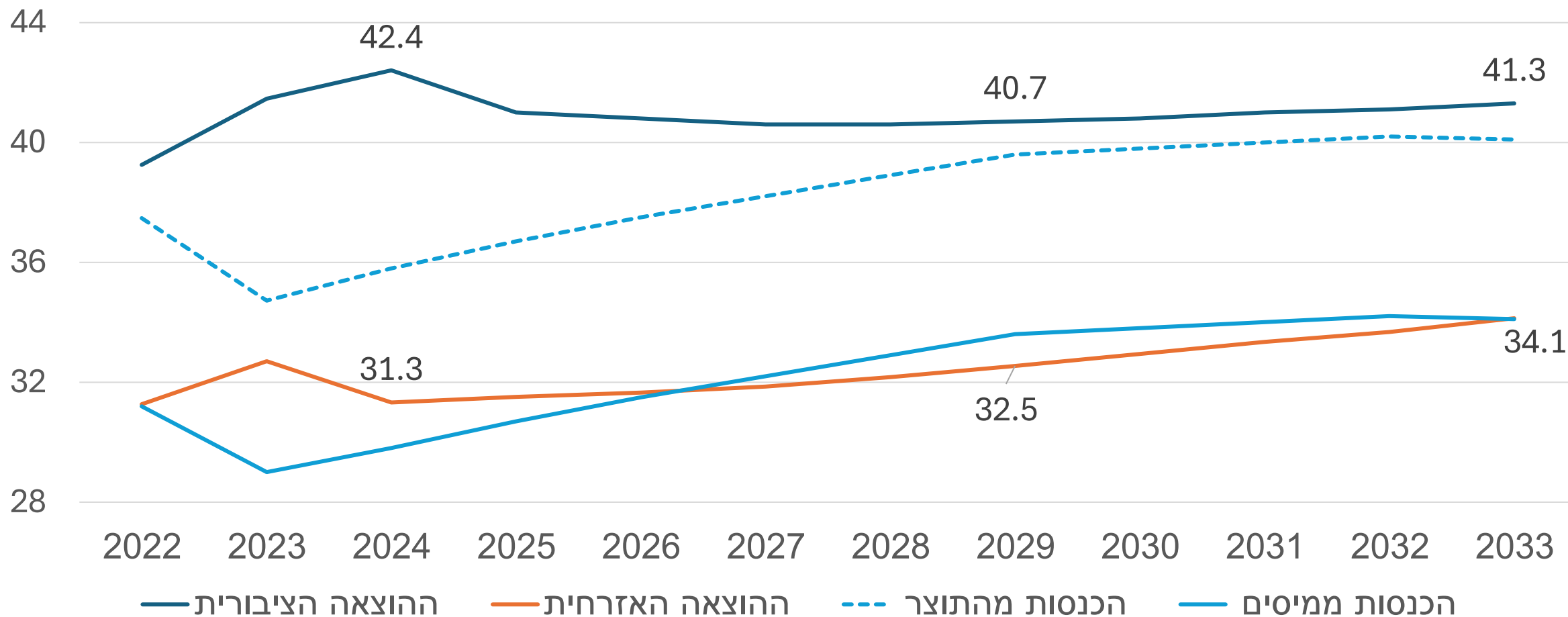
- העלאת מיסים ב-2025 לצמצום הגירעון המבני והתכנסות לתוואי להפחתת היחס חוב תוצר ל-60%;
- קביעת תקציב הביטחון על בסיס עדכון תפיסת הביטחון

לשנים הבאות:

- שחיקת תקציב הביטחון (ותשלומי הריבית) ביחס לתוצר
- הגדלת ההוצאה האזרחית – מיקוד בשירותים האוניברסליים, תוך צמצום פערים
- ייעול משמעותי בהוצאה לטובת תקציבים חברתיים ותומכי צמיחה
- העלאת מיסים (הרחבת בסיס המס) והתייצבות רמת המיסוי ברמה הנדרשת תוך שמירה על התחרותיות של המשק

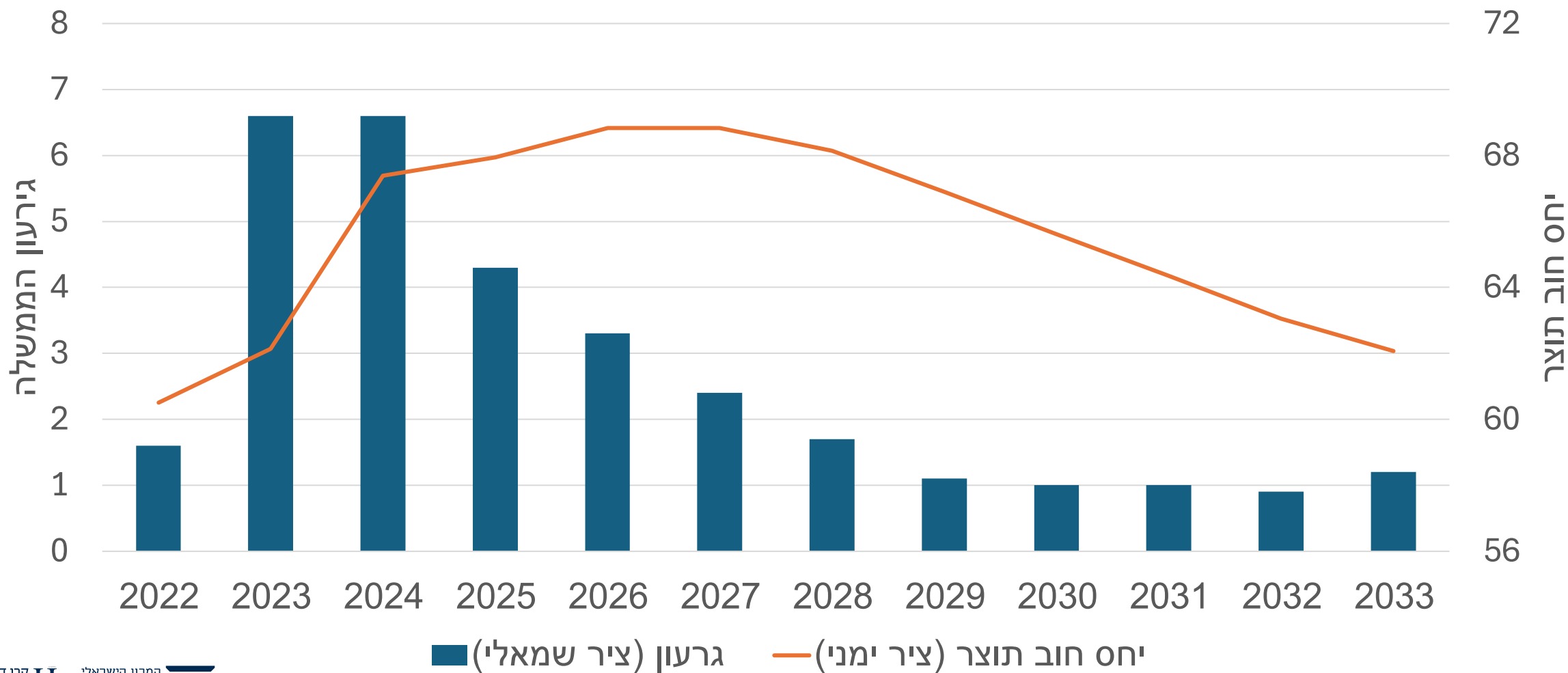
תוכנית רב שנתית למצרפים עד 2033

הוצאות והכנסות הממשלה הרחבה, אחוזי תוצר

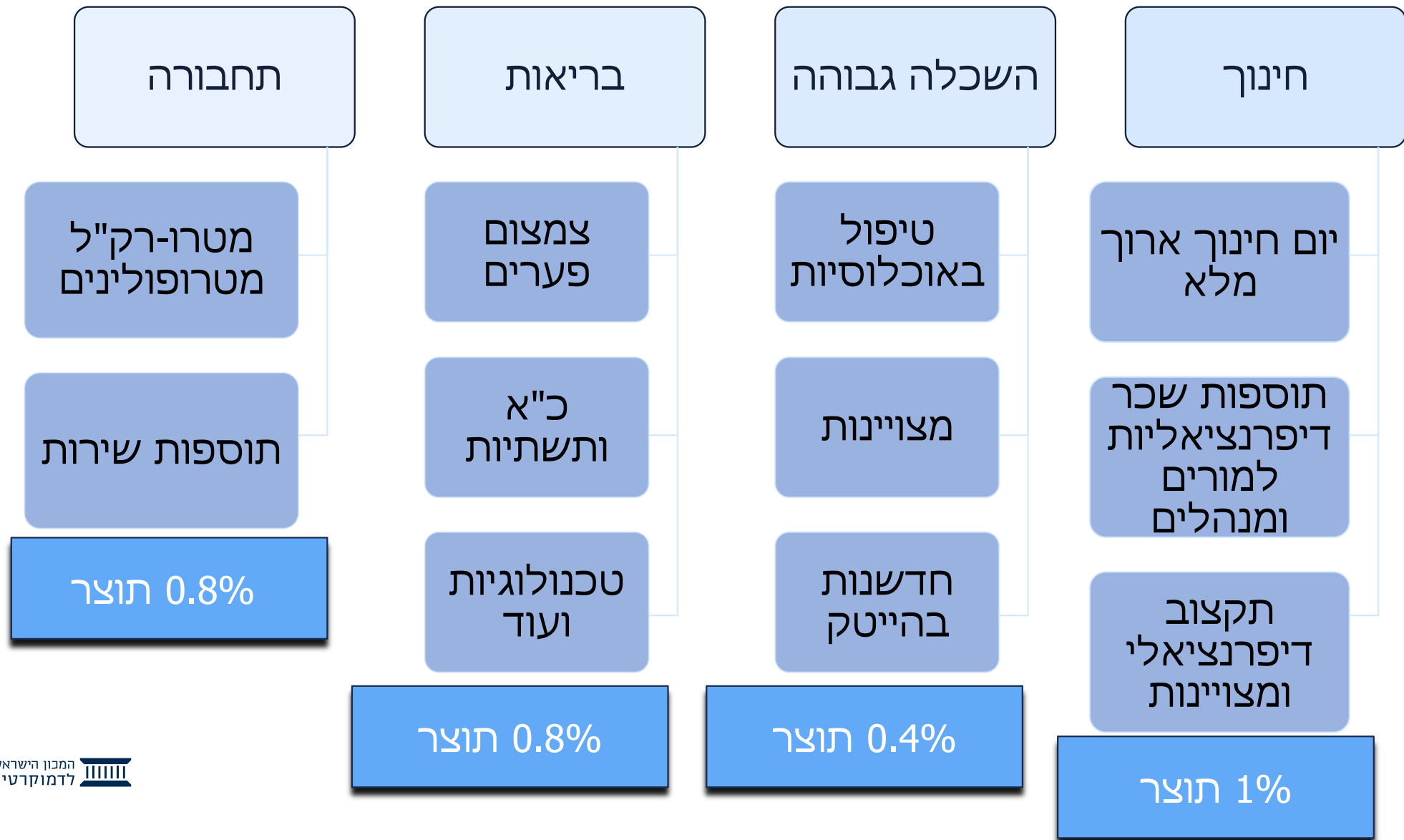
תוכנית רב שנתית למצרפים עד 2033

גירעון הממשלה הרחבה (אחוזי תוצר) ויחס חוב-תוצר

תחומי ההוצאה הרצויים לשנים הבאות

דגש על אוכלוסייה רחבה ואוניברסליות

לסיכום

□ נזק פוטנציאלי עצום להיעדר מדיניות הולמת הממוקדת ביעדים קצרי הטווח וארוכי הטווח

□ היעדר קבלת החלטות, קבלת החלטות לא מתאימות, וגלגול הבעיה לעתיד, מעמידות בספק את יכולת ההתאוששות של המשק

□ לערעור היחסים עם מדינות העולם יהיה מחיר כלכלי כבד

כדי לעמוד באתגרים

- ✓ נדרש שינוי עמוק בסדרי העדיפויות בתקציב
- ✓ נדרשת הגדלה עצומה בנטל שיוטל על הציבור

כדי שהציבור אכן יישא בנטל הצפוי צריך:

- ✓ לחדש את אמון הציבור במנהיגיו
- ✓ להרחיב משמעותית את מעגל הנושאים בנטל
- ✓ לשפר את איכות השירותים הציבוריים
- ✓ לצמצם פערים חברתיים-כלכליים

לסיכום

תודה

כנס אלי הורביץ
לכלכלה וחברה
2024 || **בצל המלחמה**